

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. Анна Бояджиева

на Величка Георгиева Минкова

по обявен конкурс за редовен професор по 8.2 Изобразително изкуство/
“Комбинаторика“, „Композиция“ и „Цветознание“ за нуждите на катедра „Дизайн за
детската среда“ обявен в Държавен вестник – Брой 21 от 15.03.22 г.

Величка Минкова представя за свой хабилитационен труд монографията „Бяла книга на дизайна. Композиция- Дизайн- Форма“, 2020. Тя е дългогодишен преподавател по композиция, цветознание и комбинаторика и доцент в катедра „Дизайн на детската среда“ при НХА. Тези дисциплини преподава и в други катедри, като Текстилен изкуство и дизайн, Мода, Резба, Метал, Рекламен дизайн. Нейната творческа биография показва участия в редица изложби с насочена тематика, една самостоятелна изложба /галерия Етюд, София 2021/, както и участия в научни и художествени проекти и творчески реализации. Открояват се проектите за естетизация на болнична среда в детски болници в Трявна и София. Има публикации в издания от научни конференции на НХА, СУ, група Цвят. Ръководител е на уъркшоупи в областта на изкуството и дизайна. Участва в редица международни научни и художествено-творчески проекти. Член на СБХ, Камарата на дизайнерите в България, Национално сдружение „Група Цвят“. Член е на редколегии, съвети и комисии в НХА. Има престижни награди за добър дизайн, етикети, запазени знаци, опаковки. Научен ръководител на един докторант. Като нейн колега мога да отбележа активната дейност на Величка Минкова при участия на студентите от специалността ѝ в изложби в галерия Академия и СБХ. Покрива всички критерии от необходим брой точки на наукометричната таблица.

Представеният текст в монографията е теоретичен труд, мотивиран от творческите интереси на авторката в областта на композицията и дизайнерското проектиране. Необходимостта от подобен труд е изключително важен за учебния процес в специалност „Дизайн за детската среда“, както за студентите, така и за младите дизайнери, стартиращи своята кариера. Интересно е заглавието на изследването „Бяла книга на дизайна“. Това навежда на мисълта за представяне в изданието на важни закони, норми, позиции, значими за многопластовата същност на дизайна. То предствлява *„художествената граматика, чрез която се усвоява езика на дизайна“*, както отбелязва авторката. Дизайнът - това е материално - предметния свят, който човек обитава, свят, създаден от дизайнера – творец, за човека – потребител.

Текстовата разработка следва логичен път на развитие. В него се разглеждат основни правила - теоретични, художествени и практически за композиция, формообразуване, структура, цвят, пространство, функцията, човешки емоции и т.н. Анализира се понятието „композиция“ като основа на художественото произведение във визуалните изкуства и дизайна. При композицията в дизайна основна идея е да се създаде форма с определена конструкция и функция, съотнесени към естетическите норми в изкуството. Тази дизайнерска форма трябва да носи ясна идея и образност, художествена стойност, функционална същност и информативно съдържание. *„Дизайнът е синтетична дейност, която обединява инженерни и технически изисквания с естетиката, художественото конструиране, пластиката, архитектурата и т.н.“* е написано в изследването. Това е творческа дейност, свързана с науката, новите технологии и материали. От друга страна тя е обвързана с древност и национални традиции. Това я прави сложна и атрактивна медия, отворена към бъдещето. От класиката на школата в Баухаус през 20-те години на 20в. до днес концепцията за дизайн се променя многократно, което впрочем се отнася и за другите видове изкуства. В Баухаус издигат функционалността до естетическа характеристика, където експеримента заема важна позиция. Така дизайнът се обособява като самостоятелна художествена медия, различен от занаятчийското производство. Развитие на художествените стилове и тяхното смесване дава резултат в създаването на нови иновативни дизайнерски форми. В тези процеси се включват и новите дигитални технологии. Дизайнът е синтез между образ и функция.

Знанието за *теория на композицията* е важен елемент от образователния процес и от цялостната концепция за дизайна като практическа и творческа дейност и това е заложено в труда на Величка Минкова. *„Композицията е връзката между елементите на едно цяло в съответствие с идеите на автора“* се отбелязва в текста. Човекът е основна фигура при решаването на един дизайнерски проблем, тъй като дизайна обслужва именно сложния човешки свят, духовен и материален - както на възрастния човек и така и на детето.

В изследването присъстват базисни принципи и закони като основни фактори при композиционното изграждане, а именно, *закон за съотношението* на „форма и пространство“, „фигура и фон“, „структура и материя“, „цвят и светлина“. Разгледан е и *принципът на подобие*, който цели въвеждане на порядък и цялостност, чрез повторение, симетрия, обединение, *принцип на затвореност, последователност* и други, важни за композицията системи. Създаването на естетически и функционални произведения изисква от дизайнера познаване на законите на композицията, които Величка Минкова много добре представя, освен чрез текст и чрез нарисувани схеми от нея и колеги по различните теми в нейния труд. Категориите на хармония като *симетрия, асиметрия, пропорционалност, контраст, ритъм, цвят* се използват в творческия процес заедно със синтез на различни естетически, функционални, ергономични и други дейности за организация на формата чрез комбиниране и свързване в единно цяло. Тези закони са сходни за всички изкуства.

Един от основните закони на композицията - закон за цялото, който представя композицията като единна и неделима е един от акцентите в изследването. „Цялост се постига чрез съгласуваност на елементите и групиране около композиционния център“ съобщава авторката. Пропорциите при създаване на една творба, била тя художествено произведение или дизайнерски обект са от изключително важно значение. Това съвършенство се постига чрез правилното съгласуване на пропорциите: *линейни, плоскостни, обемни, колористични*, което не е случаен избор на автора, а закономерна система на работа.

Важна глава в изследователския труд са *видовете композиции* в дизайна. Присъстват *формалната* композиция, която се отнася до композиционния строеж и организация на елементите в единство с пространството на което принадлежи, *статична* - при симетрична организация на компонентите, *динамична* - която е характерна с визуална динамика и цветови и формени контрасти, и още - *симетрична и асиметрична, фронтално, обемно и дълбочинно – пространствена* композиции.

Основните елементи на една композиция като *линия, петно, цвят, плоскост, ритъм* и тяхната стилова организация са изведени като азбучни при организирането на композиционните решения и се отбелязва тяхната важна роля за постигане на завършеност и артистичност при работата на творбата. *Формата* също е един от основните компоненти на композицията. Всеки предмет от заобикалящата ни среда има своята специфична форма. Така пластичната форма се определя като *линейна, плоскостна, обемна и пространствена*. В труда са анализирани отделните видове форми и тяхното художествено и емоционално въздействие. Показано е формообразуването като творчески процес за създаване на обемни от дизайнера, съобразени с конструктивните, функционалните, материалните и естетически качества на обекта. Образният строеж, пропорциите, мащабът, структурата, материалите, цвета и съгласуваност между елементите са важна част от този процес.

В частта от настоящия труд „Компановката – порядък и начин на композиране“ Величка Минкова, обръща специално внимание на този процес. „*Тя /компановката/ цели създаване на порядък в системата от елементи и избор на начина на композиране.*“ отбелязва авторката. Както отбелязах по-горе в текста, това разполагане на елементите в композиционното поле освен като описание, съществува и под формата на чертежи и рисунки, което е изключително достойнство в представената монография. *Орнамета и мотива* също участват при строежа на една композиция. Орнаментата е непроменяема организация на елементи, а композицията – всяко отделно решение на орнаменталната структура. Тук е застъпен и *рапорта*, който създава рапортна мрежа важна при композирането и при печата на текстилни и други повърхности. *Стилизацията*, която е характерна при декоративните изкуства и представлява обобщен знак, играе роля в композиционното организиране на една повърхност. Тези важни композиционни елементи и организация много добре се изясняват от авторката и са в огромна помощ на студентите и практикуващите дизайнери.

Проектирането при дизайна стартира със скици, които определят идеята за пространствена форма и мисъл за функция. Самата форма представлява съвкупност от величини като маса, обем, плътност, материя от една страна и цвят и светлосянка, фактура и текстура от друга. Въпреки, че е съобразена с редица технически и утилитарни изисквания, формата е визуален тримерен знак и е продукт на творческото въображение на автора. Материалът за работа е от съществено значение при процеса. Важна категория на композицията е *обемно-пространствената структура*. „Дизайнерът организира не само материята, но и пространството, с което формите са в постоянно взаимодействие“ е подчертано в изследването. *Тектониката* е понятие свързано с промишлените изделия и това са конструкция, форма, съдържание и материал. Тя е определяща за композиционното решение на всеки дизайнерски продукт, който може да бъде разглеждан като обемно – пространствена структура. Всичко това изисква познаване на материалите за работа, тяхната структура и тримерното пространство в което дадените фигури съществуват, съобразени с човека и неговите потребности. Важна разработка в представения труд е и ролята на *цвета и цветовата композиция* като един от основните елементи при хармонизиране на формите и пространството. Когато се използва цвета той служи като обединяващ фактор на композицията и като средство за определени естетически внушения. *Цветовата хармония* е значима част при творческото изграждане на един обект – монохромност, ахроматичност, съотношение на цветни петна и тонове, контрасти, които изразяват идеята на автора.

След изчерпателното описание на основните закони при композицията, дизайнерското проектиране и припципи на формообразуване, авторката се насочва/ към един важен проблем за студентите от специалността, а именно *дизайна за детската среда*. „Що се отнася до дизайна на обектите и средата за деца, то в него намира израз функционалното, възпитателното и емоционално начало, формиращи съдържателната и естетическата стойност на дизайнерската творба“ пише в началото на тази глава Величка Минкова. Много от правилата на дизайна са валидни и тук, но детския свят със своята приказност, любопитство към света, емоционалност и склонност към метафори има различни изисквания към проектиращия и крайния продукт, а именно индивидуалност на пластичните решения, въображение, емоционалност, естетика, функционалност и формообразуване, съобразени с възрастта на детето. Това се постига чрез използването на цветови комбинации, стилизиране на образите, различни материи и геометрични форми. *Изразителност и образност* са важни за детското възприятие, защото в поцеса на играта детето получава знание за заобикалящия свят, естетическа и емоционална удовлетвореност, които формират неговите умения и житейски опит. „В определен момент играчката се превръща в система от знаци, обозначаващи характерни белези в синтезиран вид.“ Както се доказва в изожението проектирането за детска среда е специфична творческа дейност със сложна проблематика.

Полезността на този труд за обучението в специалност „Дизайн на детската среда“ е на базата на теоретичните познания и практически умения студентите да бъдат провокирани да влагат творчество и иновативни идеи при

създаването на един дизайнерски продукт. Това се случва със знанията, които са заложиени в монографията „Бяла книга на дизайна. Композиция- Дизайн- Форма“ .

Представената монография е успешен опит в нашата художествена и образователна практика аргументирано и задълбочено да бъдат изследвани и описани основни принципи при усвояване на визуалния език на дизайна. Текстът е изключително информативен и има ясна структура и последователност при изложението. Това е постигнато чрез анализ и синтез - методологията използвана при работата. Използвани са много и различни източници за събиране и систематизиране на материалите за научното изследване. Необходимостта от този труд за образователния процес в специалност ДДС го прави значим и навременен. Приложените схеми и рисунки допринасят за по- голяма яснота и прецизност при изясняване на композиционните практики и изразни средства. Разработката се допълва и от речник с използваните професионални термини.

Представеният текст ми дава основание да се обърна към почитаемото Научно жури и убедено да предложа да присъди на Величка Минкова научната степен “Професор”.

Рецензент:

Анна Бояджиева

